

Sygn. akt I CSK 890/14

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa J. S.

przeciwko H. N.

o uznanie za niegodną dziedziczenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 29 stycznia 2014 r., sygn. akt V Ca 2003/13,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od powoda na rzecz pozwanej 1800
(tysiąc osiemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim, którym oddalono powództwo o uznanie pozwanej za niegodną dziedziczenia. Zaskarżając wyrok w całości, pełnomocnik powoda wnioskuje o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opartą na przesłankach przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia funkcjonującym na rzecz państwa, a więc w interesie publicznym. Stoi ona przede wszystkim na straży wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego. Sąd Najwyższy już w okresie obowiązywania kasacji, będącej zwyczajnym środkiem odwoławczym, podkreślał, że podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jursprudencji (postanowienie z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne.

Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, nie jest trzecią instancją sądową. Sąd kasacyjny nie sądzi sprawy, lecz rozpoznaje skargę kasacyjną w interesie publicznym, wyjaśniając istotne zagadnienie prawne, dokonując wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów bądź usuwając z obrotu prawnego orzeczenia wydane w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwe. Dlatego nie każda skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania.

Ograniczenia środków zaskarżenia są znane współcześnie w różnych ustawodawstwach. Są one zgodne z zaleceniami Rady Europy, które zmierzają do ograniczenia liczby instancji oraz zezwalają na wprowadzenie środków ograniczających dostęp do sądu najwyższego szczebla. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołując się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, już w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, iż ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne ani z Konstytucją, ani z postanowieniami wiążących Polskę konwencji międzynarodowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1998 r., I PZ 54/97, OSNAPUS 1999, nr 3, poz. 92, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 1998 r., I PZ 67/98, OSNAPUS 2000, nr 2, poz. 65 oraz uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r. III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53). Takie stanowisko wyraził również Trybunał Konstytucyjny (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r., SK 12/99, OTK Zbiór Urzędowy 2000, nr 5, poz. 14).

W niniejszej sprawie nie zachodzą przytoczone przesłanki przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

Nie występuje wskazane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istotne zagadnienie prawne. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398 § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga - jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego - sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz

przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 r., nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 r. Nr 7-8, poz. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, nie publ.).

Rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób istotnemu zagadnieniu prawnemu nie opowiada podniesiona przez skarżącego kwestia dotycząca „spełnienia przesłanek do uznania osoby za niegodną dziedziczenia” i „ochrony prawa do dziedziczenia ustawowego w wypadku złożenia fałszywego zapewnienia spadkowego w trybie art. 671 k.p.c. w świetle art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. Skarżący nie wykazał, że podniesione przez niego kwestie budzą poważne wątpliwości i decydują o istotności - w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. - przedstawionego zagadnienia prawnego. Uzasadniając omawianą przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie przedstawił juredycznego wywodu zawierającego szczegółową i pogłębioną argumentację przekonującą o istnieniu rozbieżności ocen prawnych dotyczących podniesionej kwestii.

Odwołanie się do przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga - jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02 (niepubl.) - wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie. Wnosząc o przyjęcie ze względu na tę przesłankę skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący wskazał na potrzebę wykładni art. 6 k.c. co do „wykazania ciężaru dowodu w zakresie spełnienia przesłanki osoby niegodnej dziedziczenia”, art. 7 k.c. w zakresie „dobrej wiary spadkobiercy przy dziedziczeniu testamentowym w sytuacji złożenia fałszywego zapewnienia spadkowego”, art. 4 w związku z art. 67 pkt 4 ustawy z dnia 29 września 1989 r. prawo o aktach stanu cywilnego co do „wyłącznieści zdarzeń w nich stwierdzonych w sytuacji, gdy akta te nie zawierają pełnych danych” i rozbieżność między orzecznictwem Sądu Najwyższego a zaskarżonym wyrokiem w zakresie możliwości uznania spadkobiercy za niegodnego.

Nie występuje wskazana we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołująca rozbieżności w orzecznictwie sądów. Uzasadnienie tej przesłanki nie zawiera przekonujących argumentów, że wykładnia przytoczonych w nim przepisów prawa budzi - w rozumieniu art. 398⁹ § 2 k.p.c. - poważne wątpliwości. Nie zachodzi także wskazana przez skarżącego rozbieżność w orzecznictwie. Niegodność dziedziczenia – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 grudnia 1999 r., II CKN 627/98 (nie publ.) - występuje w wyjątkowych sytuacjach, kiedy postępowanie spadkobiercy jest tak dalece naganne, iż uzasadnia odsunięcie go od dziedziczenia po określonym spadkodawcy i traktowanie tak, jakby nie dożył otwarcia spadku (art. 928 § 2 k.c.). Stąd możliwość uznania spadkobiercy za niegodnego występuje w sytuacjach enumeratywnie wymienionych w kodeksie cywilnym (art. 928 § 1). Inne zachowania się spadkobiercy, nawet jeżeli mogłyby być oceniane ujemnie z punktu widzenia ogólnie przyjętych obyczajów, nie mogą stanowić wystarczającej podstawy do zastosowania tak daleko idącej sankcji. Zaskarżony wyrok jest zgodny z tym stanowiskiem.

W orzecznictwie przyjmuje się, że pozbawienie strony (uczestnika postępowania) możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) ma miejsce wtedy, gdy z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było wskazać przy wydaniu orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999, nr 5, poz. 41 – dodatek). Taka sytuacja nie zaistniała w postępowaniu odwoławczym. Zarzutu nieważności postępowania nie uzasadnia – wbrew stanowisku skarżącego – niezawiadomienie powoda o terminie rozprawy apelacyjnej., wystarczyło bowiem zawiadomienie o rozprawie jego pełnomocnika procesowego (art. 133 § 3 k.p.c.). Nie zachodzi więc podniesiona w skardze kasacyjnej nieważność postępowania odwoławczego.

Nie zachodzi także przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Powołanie się na tę przesłankę

wymaga - jak wyjaśniono w orzecznictwie - wykazania, że zaskarżony wyrok zapadł z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad prawa, widocznym *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy i dłuższych badań lub dociekań. Chodzi więc o szczególne, kwalifikowane wypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 197/02, OSNC 2004 r., nr 3, poz. 49). Przedstawione w celu uzasadnienia tej przesłanki wywody nie zawierają – w konfrontacji z motywami rozstrzygnięcia – przekonujących argumentów, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 5 k.c. i przytoczonych wyżej przepisów prawa uzasadniającym oczywistą zasadność skargi w wyżej przedstawionym rozumieniu.

Ponadto należy przypomnieć, że w orzecznictwie zostało wyjaśnione, że jeżeli w związku z domniemanym naruszeniem przepisu występuje istotne zagadnienie prawne albo powstaje potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, to nie może być mowy o oczywistym (rażącym) naruszeniu tego przepisu, prowadzącym do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08, nie publ. i z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, nie publ.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 520 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.).